Nr. 39. HAMICPE שנה שלישית

מחיר החתימה על „המצפה“ עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה . . . . . 7 כתרים
להצי שנה . . . 3.50 „
לרבע . . . . 1.75 „

באשכנז:
לשנה. . . . —.8 כתרים

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.

על „המצפה“ בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

המצפה

עתון שבועי
לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים
יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.
ברכת מז"ט הצי הכתר. בראש הגליון שני כתרים.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו הקודם.
האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

קראקא ט' תשרי תרס"ו. גליון לט Kraków, 28 Września 1906.

דבר אל לבות חובבי שפת עבר.

„שפת עבר היא שפתנו הלאומית“, כן תשבעו עשר פעמים ביום, כן החליטו הקונגרסים הציונים וכן תוכיחו גם אתם במעשיכם, כי הלא תיגעו יגיעה רבה מאד ליסד בתי ספר עברים ולא רק לנערים, כי אם גם לנערות ולא רק תיגעו, כי אם גם תוציאו כסף מכיסכם. היש הודאה רבה מזאת, כי באמת תחפצו לעשות את שפתנו העברית לשפת עמנו? ומה תשתוממו אחינו העברים אם נודיעכם, כי תחטיאו את המטרה, כי אתם בידכם תדהו את שפתנו העברית מתוך מחננו ותעצרו בעדה מהיות לה מהלכים בבתי יודעיה. ואמרתם במה נדחנה ובמה נעצר בעדה? **בהרחיבכם את העתונים הזרגונים בין יודעי שפת עבר.** הנכם כלכם יודעים, כי העתונים הזרגונים לא נוצרו רק בשביל המון העם, שאינם מבינים עברית וזאת לא יוכלו להכחיש גם בעלי העתונים ההם עצמם וגם המה מודים בכל עת, כי השפה הלאומית היא רק שפת עבר. ואתם הקוראים יודעי שפת עבר, אתם בעצמכם עשיתם את הזרגון, שגם אנחנו איננו מכחישים בנחיצותו בשביל המון העם, צרה לשפת עבר. אתם המוסרים נפשכם בעד שפתנו תעזרו להכחדת שפתנו עד אשר לא ישאר כל זכר לה. תחת להפיץ את העתונים הזרגונים הרבים רק בתוך המון עמנו, להורותו דעת ולהכניס בו אהבה לעמנו ולתקותנו, הנכם מקילים לכם את העבודה ועושים את הזרגון לעקר ותפיצוהו רק בין יודעי שפת עבר ועל כן יזנחו את שפתנו העברית והיא יורדת מטה מטה מיום ליום. הידעתם **כי בטלו בעבור זה כל העתונים היומיים הגדולים ברוסיא**, וגם „הזמן“ חדל לצאת? עתה דעו, כי גם קוראי „המצפה“ הולכים ומתמעטים **בגללכם חובבי שפת עבר**! כמה יגיעות תיגעו עד שידעו הילדים מעט עברית? כמה כסף אתם מוציאים, להורות שפת עבר לבניכם ולבנותיכם ואתם בעצמכם משכיחים שפת עבר מפי יודעיה, בקחתכם את העתונים העברים מידי היודעים ככר עברית ונותנים בידם עתונים זרגונים תחתיהם!

לא אנחנו נבריע אם העתונים הזרגונים טובים מהעברים, אבל איה הבתכם לשפתנו ואיה שבועתכם ואיה החלטת הקנגרסים? שום אדם לא יחליט, כי „המצפה“ גרוע עתה מאיזה עתון זרגוני בארץ הזאת או מאשר היה בתחלה, ומדוע החליפו אותו יודעי עברית בעתונים זרגונים, שכל עקרים לא נוסדו רק בשביל המון העם, שאינו יודע עברית? —— קובלים אנו גם על ועדי הגלילות הציוניים, הנותנים פקודות, לתמוך רק בידי העתונים הזרגונים, יען לדאבוננו אין אנשי הועדים יודעים עברית והציונים היודעים עברית מקבלים את הפקודות האלה בלי כל הרהור ומדמים, כי סוד יש בזה, חוק הוא, שאין לערער עליו. דעו חובבי שפת עבר, כי חטא גדול תחטאו בזה לעמנו. כמה התפלצתם והתרגזתם על פקודת מועצת החנוך בגליציא, לבלתי למד עברית את הסטודנטים ואתם יודעים היטב כמה עברית למדו הסטודנטים בגמנזיות **לפני הגזרה**. עתה שימו לבכם ודעו וראו, כי **גזרתכם קשה מגזרת הווישעכפולנים.** המה גזרו על הסטודנטים, שגם בלי גזרתם לא ידעו עברית ואתם גוזרים השכחת שפת עבר מפי **יודעיה, אתם גוזרים כליה על ספרותנו ועל עתונינו העברים.** ראו מה גרמו ציונינו ברוסיא וקחו מוסר!

מאת אלה מחותמינו, שיכלה עתה זמן החתימה נבקש, למהר לשלוח כסף התימתם ומאת כל חובבי שפת עבר נבקש, להמציא לנו חותמים ומודעות, למען נוכל עמוד בהתחרות הרבה של הזרגון. הפיצו את „המצפה“ בקרב כל יודעי שפת עבר! הלא מחירו מצער, ונקל אף לעני שבעניים להתום עליו.

הנחה לא תנתן לשום אדם, והכתר האחד, שמחיר „המצפה“ עלה בו בשנה הזאת, אינו בעד ההוספה הספרותית לבד, כי אם גם בעד שכר הדפוס, שעלה הרבה ואיננו יכולים לשלם זאת מכיסנו.

מו"ל „המצפה“.

צעקה ישנה. *)

ב

קשה היא השאלה מאד. אלו היתה השאלה ע"ד חנוך צבורי בביה"ס, אז נקל להציע הצעות, לתקן תקנות, הקהל מטיל חובה ועל כל העם לשמוע והכל על מקומו בשלום. אבל אם הדבר הוא ענין פנימי, הנוגע להיים הפרטיים של כל משפחה ומשפחה בפני עצמה, אז קשה הדבר מקריעת ים-סוף. כי למי ישנה השפעה על חיי המשפחה? מי יוכל לצוות על החיים הפרטיים? כל יחיד שורר בביתו כחפצו, וזה הלא ימצא נחת-רוח בחנוך המשחת הנכחי של הנערות, כמו שהראיתי במאמרי הקודם. ומה איפא לעשות, להרחיק את הרעה? הלא אין הדבר אפשר רק בשנוי סדרי החיים הרעים, בתקון חיי המשפחה וזאת צריכים לעשות אנשים, שיש להם השפעה על העם, שדעתם נשמעת. האמצעי האחד לזה הוא הדת והאנשים המכשרים לתקן המה הרבנים!

בקונגרס של הרבנים, שהיה בקראקא בשנת תרס"ג, דברו באמת על אדות חנוך הבנות וגם תקנו תקנות. מזה נראה, שהם יודעים את הקלקול וגם תחבלות לתקן את פרץ הדור. אבל תקנותיהם לא יכלו לצאת אל הפעל, כי האמצעים, אשר בהם אחזו הרבנים היו ריאקציים מאד ולא מצאו חן בעיני העם. המה אסרו על הנערות לקרוא בספרים לועזיים. זהו כמו שהפצו להשיב את העת אחורנית, להבדיל בפעם אחת את הנערות מן החיים ולהכליאן בנתו. והרבנים עצמם הרגישו, כי החלטתם הרחיקה ללכת ולא נסו כלל להוציאה אל הפעל. באמת לא לפרוש מן החיים צריכה התקנה להיות, כי-אם יש רק להשגיח, שיהיו החיים נמוסיים, מוסריים וצנועים. בזה יתעו הרבנים בכל דרכיהם, כי אינם רוצים להתחשב עם החיים ועם המצב אשר בדורם. הם אינם רוצים לותר כלום מאשר דרשו רבותיהם בדורות שקדמו להם במצב רחוק ממצבנו היום כרחוק מזרח ממערב. על כן לא יוכלו לתקן מאומה אף מה שיש ביכלתם.

האמצעי האחד להטיב את המצב הנכחי הוא להנהיג חנוך דתי גם לנערות. אך הדת תוכל לעמד בפרץ בפני החיים השובבים ושחיתות המדות. הדת היתה לנו תמיד סתרה בפני מדות מגנות וזרמים מזיקים מן החוץ. שקר בפי המתקדמים האומרים, כי הדת מזיקה לחנוך וכי לא יוכל החנוך להיות מודרני אם יהיה דתי. הלא עינינו הרואות, כי בעת שהדת היתה שלטת אצלנו בכל עניני החיים, היו בנות ישראל מצוינות במוסרן ובמדותיהן ומעת ש„התקדמו“ בחנוך זר פרצו במחננו כל הפרצות וכל המדות הרעות של שכנינו. תמיד תתקים בנו התוכחה המרה: כמקלקלים שבהם עשיתם, כמתקנים שבהם לא עשיתם. רק חנוך דתי בטהרתו יוכל להגן בעד הפריצות. ולמי יש השפעה בנדון הזה יותר מאשר לרבנים? תחת אשר ידרשו דברים, שאי אפשר עוד לשנותם, ידרשו דברים שאפשר מאד לתקן ושגם העם יכיר כי הצדק אתם.

אמנם ישנם רבנים, שאינם יודעים את התקלה, כי אינם חיים בתוך העם ואינם יודעים את צרכיו ואת פרצותיו, כלואים המה בחדריהם ואינם מתבוננים למעשיו ובדמיונם הם מציירים להם, כי עוד העם נמצא במצב, שנמצא בו בימי חכמי התלמוד או הפוסקים. המה לא יוכלו לתקן דרכי העם, שאינם מכירים את מהלך רוחו ואופן חייו. להם אין לדבר, אין לדרוש מהם, שיעסקו בדבר שאינם בקיאים בו. אך הלא ישנם ככר רבנים המכירים את דורם, החיים עמו ויודעים מחסורו. מהם יש לדרוש, כי תחת להשמיע דרשות יפות ופלפולים חדים, לבאר פסוקים ומדרשים, למצוא חן בעיני יחידים, יטיפו אמרי מוסר על חיי הדור, יורו את העם בדברים מושכים את הלב איך להתנהג בכל עניני החיים וביחוד בדבר חנוך הילדים, איזו חובות מוטלות על ההורים ועל הבנים, יורו את העם איך להתאים את החיים אל הדת, יבארו את החובות הדתיות, אשר על הנשים ועל הנערות, יוציאו מלב העם את הטעות, כי

*) ראה גליון ל"ח.

נשים פטורות מכל מצות התורה וגם ממוסר. יטילו ביחוד על הנערות חובת תפלה וחובה להבין את התפלה, יחיבון לבקר את ביהכ"נ עם אמותיהן. ובהתחנך הנערות על ברכי הדת, בהיות גם להן חובות דתיות, בהיות להן נגיעה ביהדות ומהלכים בתוך עמן, אז תתקרבנה לו, תלמדנה להוקיר את קדשינו ומנהגינו ולא תהיינה עוד זרות לעמן ולאבותיהן, כמו שהן עתה.

זאת יוכלו רק הרבנים, אם רק ירצו להתעורר להועיל באמת לעם. כי בעניני דת עוד דעתם מכריעה וקולם נשמע והעם יעשה ככל אשר יצוו, אם אך לא יצוו דבר שאי אפשר לקימו. על הרבנים לדרוש לפני העם לא רק פעם אחת בשנה לקים את המנהג הישן, בימינו צריכים הרבנים לדרוש בכל שבת ויו"ט, לדבר על לב העם השכם והערב, להורות את הנשים איך לחנך את בנותיהן לדת ולמוסר, לקים את המצות המעשיות, שהנשים חיבות בהן. אך בזה יחזקו הרבנים את הדת, כי חנוך הדור הצעיר ע"פ התורה הלא אך ביד הנשים הוא ואיך נקוה לדור הולך בדרכי התורה, אם רוח הנשים זרה לדרכי היהודים ומקילות הן בכל הקדוש לנו. בזה ימצאו גם הרבנים מקום להתגדר בו ולא יהיו בעיני העם כיתרים, כאוכלים ואינם עושים. אם את זאת יעשו, יוכל היות, כי יעלה בידיהם לבער אחרי השערוריה השולטת בבתינו ואחרי הפרוד העצום בין איש ואשתו, בין אח לאחות. ואם יתרשלו הרבנים אז עליהם האשמה אם תרד הדת מטה מטה. שנוי בחיים מעקרם, שנוי בחנוך הביתי יוכל להטיב את המצב המורה מאד וזה רק ע"י הרבנים היודעים את דורם, כי אך להם ישמע העם.

משה וויעזענפעלד.

ענינים מדינים

אוסטריא. הפרלמנט האוסטרי נפתח לזמן החרף. עתה יבואו לידי גמר חוק נגד ההתחרות במסחר באמצעי שקר והונאה, חוק מסירת מסלת הברזל הצפונית ליד הממלכה, חוק הוספת שכר הכהנים הקתולים, חוק הרפוס, חוק הנפט ועוד. בראשונה עסק הבית שנית בחוק הרוקחים, שיטיב את מצב עוזריהם ויבטיחם לאחריתם. הציר הסוציאל ד"ר עלנבוגן ההאונן על המחיר הגבוה, שיקחו הרוקחים בעד כל ממכר וידרוש, שתקבל הממשלה את בתי המרקחת, לנהלם על חשבונה.— הועד לתקון חוק הבחירה קבע ועד, בחפץ הפולנים, להועץ ע"ד הרחבת האוטונומיה של ועדי המדינות. הפולנים דורשים, שיהיה ביד ועדי המדינה לתקן חקי ענשים בדברים הנוגעים למדינה, לסדר את הלמוד בבה"ס לפי ראות עיניו ועוד יפוי כח לדברים שונים, להמעיט בזה את כח מועצה הממלכה והממשלה המרכזית. — המשא והמתן בין ממשלת אוסטריא ואונגריא ע"ד פשר בעניני הכלכלה לא משו ממקומם אף כרחב שערה. המאדיארים בגאותם רוצים רק להנות משתפות אוסטר־יא חנם ולבלי התחיב במאומה.

המרידה ברוסיא. למרות דיני המלחמה הנערכים בכל מקום ולמרות משפטי המות הנחרצים ונעשים מיד לא חתו המורדים, המה עושים את שלהם בחרף נפשם. גם השודדים ישודו הון צבור והון יחיד ופחד הרשות חדל לגמרי, למרות הנוראות והאכזריות.— הצר מתחבא בספינה על הים וירא לשוב לביתו, כי נגלה שם קשר בין עבדי החצר. איננו מאמין באיש, מפני צלו הוא מפחד.— התקוממות האכרים מפילה אימה על הארץ. במקומות רבים הם מחריבים את נאות בעלי האחוזה הגדולות. במחוז אחד בבסארביא שרפו האכרים את כל חצרות בעלי הנכסים וכל המחוז בוער באש ולא נתנו לכבות. הם הזדינו ויעמדו גם נגד הצבא.— בתי האוניברזיטאות, שהיו סגורות שתי שנים, נפתחו וליהודים נתנה רשות ללמוד שם בלי מעצור. והנסוגים אחור מתקצפים על הממשלה ומחרפים אותה והיא מצטדקת כמו לפני אדוניה, כי אמנם המה אדוני רוסיא עתה.

המצב בארצות הבלקן. מראה פני ארץ מקדון כמראה פני רוסיא עתה. גדודי שודדים שולטים בארץ ועם אחד ישחית את אחיו. הארץ שממה ואין איש מאמין בחייו, וממשלה טורקיא נלאה להשקיט את הארץ. זה עתה נרצח הגמון גדול יוני. והפוליטיקה המרשיעה של איתני תבל אינה נותנת לשום ממלכה להתערב בדבר ויושבי ארץ שלמה נתונים לכליון חרוץ כמו ברוסיא. באי קרטה התעוררה שוב המרידה- מושל הארץ, בן מלך יון, לא יכול עוד למשול בארץ השובבה הזאת וימחול על כסא ועל מקומו יבא מושל אזרחי מארץ יון ושמו זאימים. בזה נקשרה המדינה עוד יותר בממלכת יון.

על המצפה

אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! ברי ירקרק קמלים ואמללים, נובלות נאות שדה. תפארת ציצים, הדר צבעי פרחים נובל, נדף ואיננו. קרחה באה על יער כותרות עליו תמולנה והחלופנה. השמש תחפר ותחור וכחה יתש. פלצות מבעתת ואוחזת בכל חי. תשתוק רננת הזמיר, יחדל צפצוף העגור. צפרי גיל תבר־חנה ותאברנה הלאה למרחקים. שאון עליז של רועה ועדרו ישבות. להט חרמש, ברק מעדר, שירת יוגב יחמקו, יסופו. החיים יקפאו, דומית המות תשלוט. את שתיקת הבלהה תפסיק מזמן לזמן יללת הרוח. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! הרוח יילול, כל עמק הבכי מתיפח. מלב כל היקום עולה נאקת תמרורים וממלאה את כל חלל העולם. תוגה מסמרת, שאין לה סוף, אופפת את כל הטבע. התוגה תגיע עד הרקיע והשמים ישערו וירעמו פנים. זהר־תכלת ערבות יעבור, ערפלי עצב יתקשרו ויתמהמהו ולעגני עפרה יתחשרו. כפת הרקיע בצעיף קדרות אפרית אבלה התכסה והארץ תכריכי שלג העטה. התבל לבית אבל ישוה. נגון של כליון הומה. מגיא־ההספד קינה מחרדת תשמע, המעוררה רתת עד עמק הנפש. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! קינה מרתתת תשמע עד עמק הנפש, העורר צמרמרת אנחת אסירים, צלצול כבלי ברזל יעמיד את הדם בעורקים. כל החברה האנושית היא בית מאסר אחד גדול. יחידים שתצנים את שלטונם על העולם הקימו והחת עלם דתקו בנחושתים אלפי רבבות בני אדם. אללי לאיש, שנעדר לו רגש העבדות! אללי לאיש הממאן להכלא ולהכפף והוא מזקיף את חוט שדרתו השחוח! ברגל גאוה יהדכו אותו עד עפר, את קומתו ירוצצו וירמסוהו. משובת עריצים תתחולל הלאה ולחץ נחושתים יכבד. עול־סבל תקיפים יעיק על מליונים ואין מפריע. וממעמקי טוחות של מובכים ולחוצים בכי עצור וכבוש, בכי חרישה עולה קורע לבות. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! יקרע לבבות בכי חרישה, שועה משותקה של מעונים הרעיד את כל יצורי הגו. איום מצב החברה האנושית. בתוכה מלחמה פנימית מתחוללת בלי הרף, הוה בלי מנוחה, התגוששות נוראה בעד הקיום. הרוב ינוצח, והמונים המונים מבותתים ומדוכאים יפלו ארצה. פרטים איתנים, אדוני טרסטים, בעלי קרטלים יכניעו צבורים שלמים, בסער קטב — כבעולי קמה שרופים. טיטני החרשת בחרב בכור־מות ימהרו לקצור ולכרסם את הנופלים הנרמסים, את לשד האנושות ימוצו. לעבדים השפילו את ההמונים; התשים הישישים בין עבדיהם, בכלות כחם יושלכו החוצה כגרוגרת מתרוקנת. שבעי עבודה יגעי ימים, יחלו לחם חסד. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! ישישים יחלו לחם חסד, ישישים יושלכו החוצה. לשבע ימים לא ישימו לב, פני שב לא ישאו. את זקן העמים השחו וימעיטו את דמותו, לסמל החרפה הזילוהו. שליטי רומא מרום כסאו מגרו, את קרנו הנהדרת גדעו ובאבק הדרך עוללוה. צורים

פיליטון.

הרהור תשובה.

כאשר התהפך ר' זאב על משכבו בלילה ויתעורר, נזכר מיד, כי הלילה הוא ליל „שלש עשרה מדות" וימהר ויקפץ מעל מטתו, נטל ידיו וישם את בגדיו עליו, ויבהל את אשתו וילדיו, כי ימהרו לקום גם הם, באמרו בחפזה: ירא אנכי כי כבר אחרנו לקום; אך כאשר הקשיבו אזניו צעדי איש ההולך וקרוב אל ביתו ואחר כך פטיש מכה בדלת, נחה דעתו ויברך את השם על העבירו שינה מעיניו בעוד מועד, וימהר ויעזוב את ביתו.

בחוץ חשך ואפלה, ובכל זאת רוחו מהרוממת ופועמת; כפי שנ־אה לו ירד מטר וירבץ מעט את האבק הרב שעל הדרך. העבים עוד לא התפזרו; אך פה ושם נראה איזה כוכב נוצץ כגוון אדום. אפס, ברק נגהו מה הוא מול האורות והנגוהות הפרושים בתוך החלונות הגבוהים של בתי התפלה...

וגם מכל בית ובית יזרח אור. הכל ער, פה ושם נראו בתוך הנגה, צללים מתנועעים ועוברים במהירות. ויהי נחפז לבית התפלה, משם למרחץ ושוב לבית התפלה. „עדין אין אומרים, עדין אין אומרים" — רחשו שפתיו, בבאו הביתה ובנגבו ידיו וזקנו, שנטפ־ מי מקוה נוטפים ממנו.

בבית התפלה, כבר נאספו אמנם מנינים אחרים, אך כלם יושבים עוד אגודות, אגודות, אלה אומרים תהלים, אלה משיחים והללו— אומרים תהלים ומשיחים גם יחד. וכאשר עטף שליח הצבור את טליתו, וירם קולו בסלסול מעורר „אשרי יושבי ביתך — — עוד יהללוך ס.. לה, נהפכה הרחיפה הראשונה לנהימה עזה וכבירה, שדמתה לקול נהמת מי הים עם משברי גליו מעורב עם קול משק כנפים של נשרים רבים המרפרפים בחשאי. — משטף הנהימה ההיא נסחף גם ר' זאב, ויהי כאחד מרבי המים ההומים בקולו הרועד והנפסק בכל רגע מבכי עצור...

ואמנם עצור היה הבכי בגרונו בתחלה, ודמעות כאבני חצץ תחבו בגרונו ויחנקוהו. אך פתאום פרץ זרם דמעות כביר משתי עיניו ואז במעט שנח לו, בזכרו, כי שערי דמעות לא ננעלו...

ופניו נהרו מגיל ועליצת נפש. אך לא עבר רגע, וצעיף עננה וצלמות נמתח פתאם על כל תוי פניו... מה זאת? הוא החזיק עצמו לבבר־עון, ואמנם לא נעלם ממנו כח הדמעות לקרוע את כל מחיצות הברזל ולסולל דרך לתשובה. אך ברור לו גם כן, שהחוטא המבקש כפרה על איזה חטא, עליו לקבל על עצמו, לבל יזיד עוד עכ"פ להלאה בחטא ההוא. „והאומר: אחטא ואשוב, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה". ואיך איפא יהין הוא לבקש סליחה ומחילה ?...

ר' זאב סוחר־עצים הוא, איננו אמנם כאחד הסוחרים הקונים בכספם על מנת למכור; כי אין לו אף אגודה אחת משלו. הגביר פומרנץ העוסק בבנינים נותן לו כפעם בפעם כסף, או חתימות ערבון למפרע, למען יקנה לו קרשים כל צרכו. ואלמלא היה הגביר פומרנץ, איש קשה המזג וקמצן כשביל אחרים כמו שהוא, כי עתה היה יכל להמציא לו פרנסה, בה במדה שהוא ממציא לו עבודה ויגיעה יותר מכדי צרכו. אפס, דרכו של האדון ההוא, להחליף שנה בשנה — בראשית הסיזון — מכתבים, עם סוחרי עצים הרבה, ועל פי זה יודע לו היטב מחיר כל קרש וקרש. ואחר שברור לו, כי שום סוחר לא יסחור אתו באמונה כר' זאב, הוא שולח לקרא לו בכל ראשית השנה, ומראה לו המון אופרטים מסוחרים שונים ואומר לו: „ראה נא ר' זאב, חפץ אני לעמוד אתך בקשר

צמאי דם את מבחר בני יהודה לטבח הכריעו, ועל גאון הפארתם חמתם שפכו, חמת פתן ועכשוב. גורי יהודה קודרים ושחים, ממלתעות אימפרטורים בקצוי ארץ בקשו מפלט. גורי יהודה מנוח לא מצאו; כמעט הרגיעו ובני יפת שבטם על גבם הצליפו. עמים-נערים את עצמותיו, את עצמות ישראל סבא הזקנות העיפות פצפצו. את עם עולם השפילו לצוענים תועים; לגולים נצחים מקוללים, נעים ונדים למשל עמים, הורד אור גוים, עם הנביאים. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! עם הנביאים, עם האידיאלים עתיק הימים, הורד פלאים. עמי הרבות מאתמול, עליו, על עם של ספר הספרים, יגדילו בגבה לבב. עליו בלעג פיהם ירחיבו לאומים, שלא שכחו עוד את הימים, שחיו בהם כפראים שודדים ביערות. ילדי קולטורה את הוד שיבת פני ישראל ימלאו קלון וצבי גאון עברו יחללו. פרחחים יתמלאו עליו וברשעה יפתיח את זכיות החיים, את משפטי האנושות יגזלו ממנו. בריונים למוזר ומשוקץ את השב בלאומים יחשבו, ומאור ואויר ידחוהו למחשכי הגטו, לסהר צלמות. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! לסהר צלמות דחו את עם-החפש. הלועז הגיש לסד ידי ישראל ובסוגר צר הנהו. אכפו הקשה עליו הכביד ולמדרס עשהו. הלועז בעבדי נטו המוצקים מתקלם ולמען רוות את נפשו „העליונה", „האצילית" הוא שופך את דמו כמים. באביב ימיהם חסוני בת עלומים יקטפו, יקופדו חיים משגשגים בלא עתם. יבריתו יהודים, ושחוק פרא של עמי „האהבה הנצרית" ימלא את האויר. אין מוחה. המרע האנטישמי בשם ה„סופרמציה הגזעית" נותן לזה צדק. „החיה הצהובה" כתענוג רעכתני תוחכת את שניה האיומות כשה הנקי וגוזרת. לזעקת אין-איל תלגלג וטורפת הלאה בלי חשך. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! החיה הצהובה בלי חשך תטרוף הלאה, ותמלא ברסה את יגיע ישראל. ציוני דרכי הגולה הם קברי הרוגים על קרוש השם. הדרכים הולכות ומאריכות והציונים מתרכים לרבבות. מטבח על מטבח יערך, שואה על שואה תבא. לעינינו כל תחום מושב היהודים ברוסיה הדרומית נגשה לחצר-מות גרול, כל אדמות רוסיא כלה משקה דם ישראל. לקול נרצחים ושדודים, לקול הרוגים במיתות משונות, לקול מלוסטמים עד בכר לחס, רגזה תאחז, העינים דואבות ודולפות, זרמי דמעות כנחלים ישטופו, הלב חלל והנפש מתעלפת. אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! הנפש מתעלפת, הרוח יתעטף מרגש חסר אונים. אין עצמה להגן בעד סובל חף מפשע, לאמת ומישרים אין תומך ואין תקומה לנוכח. שמוע שמענו, אדון הכל! שמלכותך היא צדק ומישור היא אמת מדתך, למה תעמיד מרחוק לעשק והחריש לדמי נקיים? ולמה הסתתר ממעל לעבים וארץ ביד רשע התן? האתה אל משגיא פריצים סוגי לב, אל ממשיל לוחצים נלוזים? זכרה ימות עולם, הופיעה בימות קרם ועשה צדק לבל כשר ורוח! אל מלא רחמים!

אל מלא רחמים! עשה צדק לבל בשר ורוח! כלה דרך-הקוצים של הנענים, הסובלים על לא דבר! התם את צער העולם! החישה את יום הדין! העירה שופט ההכל והריעה בחצוצרת המשפט! קנא לסחופים ומדוכאים ובשופרך לחרות העולם תקע! יכנם רוח עוז בלב כל האסירים ויקומו... ויביאו את יום הדין הגדול! אז יזרעזע ההבל, ושחו אבירי הרשעה ויתערעו יסודות העריצות, ושלמות החיים תשיג את מלואה ואכיב העמים יפרה. יכמרו רחמיך ושכה על כסא דין אל מלא רחמים!

פשמישל. מתתיהו מיזיש.

המהלך הטבעי של תנועתנו.

מי בראש? בשאלה זו טפל מר שפירא ב„המצפה" גליון ל"ג. הוא הולך ומונה את כל מפלגות עמנו ואיננו מוצא אף אחת הראויה לעמוד בראש ולהיות למנהיגה. ונראה כי איננו מוצא קורת רוח במעמדה של התנועה הציונות עתה. המצב נראה לו במצב של מבוכה. אולם בהסתכלנו הסתכלות עמוקה בחזיונות ההסתוריה בכלל ובמאורעות הימים האחרונים בפרט, נראה, כי הציונות הולכת בדרך הנורמלית, באותה הדרך, שבה הלכו התנועות הדומות לה בעבר ואשר את משלן אפשר למצוא גם בהוה. כך היא דרכה של כל מהפכה לאומיה, בתחלה יאחזו בה רק צעירי המשכילים, האידיאליסטים, עד מהרה יספחו אליהם גם המתאוננים האחרים, אשר יסבלו קשה בחיים. הסוחרים ואנשי המעשה, הבאים בימים והמיושבים כדעתם, לוחמים בתחלה בהתמרמרות נגד התנועה החדשה, אולם עד מהרה יפוג חם התנגדותם ועמדו מנגד בקרירות רוח והביטו כמנוד-ראש על „מעשה הילדות". אבל לא יעברו ימים רבים ויסחפו גם הם עם הזרם ובאו גם הם בין שורות הלוחמים, (כמעט כסנמן בזה נבא הרצל ב„מנורה" שלו) ומנגד יעמדו רק האדוקים הקיצונים ביותר. בסערת המלחמה הראשונה עוד השלטון ביד הצעירים, הם הנם מפקדי צבא הלוחמים ובחמם העז חפצים הם לשנות סדרי בראשית, לעקור את כל התחומים הישנים, לפרוץ את כל הגדרים העתיקות, עד כי לאט יפוג השכרון, הצעירים יכירו את מקומם, כי אינם מכשרים להיות מנהיגי העם וסרים הצדה לעבודתם היומית ובמקומם כאים המיושבים בדעתם ומשיבים את התחומים, אמנם לא למקומם הראשון, כי אם בוחרים איזה מקום ממוצע בין חדש וישן, ורק בזה עוזרים עור הצעירים, בעמדם על משמרתם להשגיח בשבע עינים, שלא תבוא נסיגה לאחור, שלא ישוב הכל לקדמותו. — ככה הוא הדבר עתה ברוסיא ובכה היה לפנים במהפכה הצרפתיה. וכצרפת, באשר הגיעו בעלי המהפכה לשלטון, הפכו פשוט את הקערה על פיה, בטלו את הדת, עקרו את כל הישן והמקובל, גם את מספר ימי השבוע שנו לעשרה ימים. ובכל זאת, בעבור ימי המהומה באו המתונים לשלטון, הגבולות הראשונים הושבו, אם גם לא בריוק למקומם הראשון. —תנועתנו אנחנו היא עתה בתקופה השניה. הפועלים בבר התחברו אל צעירי המשכילים, המתונים והבאים בימים עודם עומדים מרחוק ומכיטים במנוד-ראש על כל התנועה כעל מעשה ילדות, עוד מעט והקיפה התנועה גם אותם ותקפה את כל כחות העם הבריאים והתיצבו גם הם בין שורות הלוהמים, מלבד האדוקים הקיצונים, הם יעמדו לעולם מנגד. בימים הראשונים ותהיה כוראי המהפכה גדולה עד למאד, גבולות עולם יהרסו, גדרים עתיקות השברנה. אולם בעבור זמן יצטננו הרוחות, הצעירים יכירו את מקומם האמתי ועמדו על משמרתם, לשמור את רוח העם מן ההתעבשות ואת השלטון ימסרו ליד המתונים ואנשי המעשה, אז יושבו הגבולות הראשונים ברחוק מקום קצת ממקומם הראשון והשלום ישוב על מכונו. ככה אפשר לשער מראש, אם ילך מהלך הסתוריתנו את מהלכו הטבעי והנורמלי. כל המעשים הנעשים עתה הנם כלם בגדר הזאת. אפס כי בהסתוריה יש אשר יבוא מאורע אחר נכבד ושנה את חזות הכל, ודחף את כל המהלך להוך מסלולים אחרים, אשר לא נהוו מראש. מקרים יוצאים מן הכלל אי אפשר לראות מראש. ובפרט אנחנו הציונים הלא ראינו בעינינו, כי פתאם לפתע קם איש אחר, אשר איש לא קוה לו — הרצל — וישנה את כל פני הציונות ויתן לה צורה אחרת וצביון אחר לגמרי מאשר היו לה עד הימים ההם. בכל אופן על צורת הציונות הנכחית אין לנו מה להתאונן ואין לנו לעורר עליה. היא עתה טבעית מאד. אפס, ההבדל הוא בזה, כי אצל עמים אחרים, החיים חיים טבעים ונורמלים, תעשה התנועה כזאת את דרכה במהירות יותר ואצלנו החיים בתוך תנאים שונים ומשונים והפזורים בכל אפסי הארץ תשרך תנועתנו את דרכה לאטה. מה שיעשה אצל אחרים בחרש יארך אצלנו שנה, אבל עמד לא נעמד במקום אחר, מה שמוכרח לבוא בטבע הענין יבוא ולא הועיל כל ההתחכמות. תנועתנו היא עתה במצב ההתהוות, התסיסה התהו ובהו, ואין לבקש כה חשבונות רבים, מעמדים ברורים ומסימים, אין עוד עתה כל שאלה מי בראש? אין אנחנו הולכים עתה, כי אם מתפרצים ונרחקים ומובן הוא שבל מי שכחותיו יותר רעננים, מי שיש בו חיים במרה יותר רבה הוא מתפרץ ועולה

המסחר, אם התחיב להת לי סחורה במחיר כזה וכזה: כמו שפלוני הסוחר מציע לי".

— אבל, אדוני, משיב לו ר' זאב ואני איפה אקנה? הלא גם כן מן אחד ממשורי הקיטור, שהציעו לך את המחיר הזה. ואדוני יורע, כי מן המחיר האחרון, שהציעו לך, לא יתנו לי הנחה כל שהיא. ונתתו איפא את המחיר בעצמו, שאני אקח מן האדון, ואיה שכר עבודתי? — אם אין אתה יבול לתת לי, את במות-צרכי בקרשים, במחיר הזה הלא עליך להודות בעצמך, כי עלי לקנות שם ולא לשלם לך יותר. וכי אתה תתן לי קרשי זהב במקום קרשי עץ? הוצאית כל וכוח בזה היה, שר' זאב הכרח להסכים למקח, וכי מה יעשה יהודי „בעל מטופל" במהו הצריך לפרנסה, ואין לו אף אגורה משלו לעשות עסק. הסכה שלא יקח מחיר גדול מכפי שהוא משלם, הניעתהו להתהפך בתחבולותיו להערים ולרמות. הוא צוה על הפקיד במשור-הקיטור לחתוך קרשים בני עשרים וארבעה מילימטר וימכרם בתור בני עשרים וששה מילימטר ונמצא משתכר שני מילימטר בכל קרש וקרש... החסרון לא הורגש כל כך... ואורנשטיין הממונה לקבל את הסחורה מן העגלות המוליכות, קבל ממנו סכום ידוע בכל שנה ושנה, למען לא יגלה את סודו, ויסתם את פיו.

זהו החטא, שחטא ר' זאב. ועתה אומרים הסליחות האחרונות לפני יוה"כ והוא עומד ובוכה, וימס כדמעותיו. עונות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר. הוא התחיל לחשוב על אדות דרכו בחיים להלאה, ותאחזהו פלצות מה יעשה? כמעט החליט בנפשו, לעזוב עסקו עם האדון ולהנצל פעם אחת מכל אותם היתושים המשחיתים הנבראים מן העבירה שלו לנקר במחו ולעשותו במסוס נוסס. וינצל פעם אחת מן המחשבה המרגיזה, פן יעבור היום הקדוש ועונו לא יכפר. אך פתאם והנה יתוש אחר מתחיל לרחש במחו, שרעף מר התגנב אל תוכו: הלא אף אגורה אחת אין לי, לנהל מסחרים אחרים... והאשה והילדים? במעט הוא נכנע תחת בח השרעף הזה ואז מתחלת מחשבה אחרת לנצנץ במחו ולהטרידו. השרעף הזה הוא שליח השטן, הוא היצר הרע, המצודדו בחרמו „ואז הוא נופל תחת בכד משאו והדמעות נתכות כמים: „איש און יתודה אשמהו" -— הנני מתודה לפניך, רבש"ע, אבל הודוי לבדה אינה מספיקה, עלי מוטל מעתה להתנער ולהשתחר ממצבי זה ולבקש פרנסה ממקום אחר. אמנם יכול היה להגדיל בשנה אחת את מדת תרמיתו ולאסוף איזה סכום בסף ממוצע, ליסד לו מזה איזה עסק כעצמו. אך זהו לא לפי אפיו וטבעו; לבו יגפהו, כליותיו ייסרוהו לעשות זאת. די לו להכנע לפני ההכרח לפי שעה, די לו להערים ולגנוב די הספקת בלכלת כיתו כדחקות ולא ליסד לו עתיד טוב על יסודות נאלחים של ערמה וגנבה, ולכן רק על חיי דחקות יערים, על ככר לחם, להשקיט רעבון ביתו. והאם כגדים ילבשו הוא וביתו כראוי? לבו לא יתנהו להתהרר משל אחרים.

כן הוא נשקע ביון מצולה, ואינו יודע איך להתנער מהעפר ולצאת למרחב. „הננו בעונינו עד דכא... ה' אל כאפך תוכיחנו... ידענו רשענו כי פשענו"... ושוב הוא נכנע מפני הקול הקורא, הקול הרועש וההומה מבל עשרות הפיות, המבקשות סליחה; הקול החודר ויורד לתוך עמק לבו, הקול המנקר והמחטט במחו: האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב אין מספיקין כידו לעשות תשובה!!! וכמתאונן, כנדהם, כהלום רעם, או כאסור שמוציאים אותו להליה, עמד כראש בפוף, צלול ברב שרעפיו, משולל כל רגש בלתי אם רגש החרטה ומוסר בליות ולא הרגיש גם כי בבר גמר הקהל את הסליחות... פתאם הרגיש משיכה קלה בכתפו. ויפן לאחוריו, וירא את אורנ-שטיין עומד לפניו ופניו מפיקים רעדה:

— בא נא אתי החוצה, כי דבר לי אליך בענין נכבד מאד. הוא נמשך אחריו ויצא החוצה.

— הידעת ר' זאב, כי נתפשנו? אכן נודע

בראש. אולם באשר כבר תשלם מלאכת היצירה הזאת, למצער במובן יחוסי, אז יתבררו ויתלבנו הדברים והשאלה תפתר מאליה. לפי דעתי נשקפת למזרחי הקוה גדולה בעתיד, היא באשר אדמה המפלגה המתונה, אשר לה יהיה נאה בעתיד לעמד בראש ולקחת את השלטון בידה. לע"ע עודנה פוסחת על שתי הסעיפים, כי אולי עוד טרם הגיע זמנה, ואולי בלכתה עתה להתארגן מחרש היא המבשרת את קריבת התקופה השלישית, שבה יספחו גם המתונים והמיושבים אל מחנה הלוחמים. אולם אל נא יתפרצו עתה לעמוד בראש, עתה לא יכירם מקומם וכמדומה לי שגם הם בעצמם מרגישים בנפשם את האמת הזאת ואינם נושאים כלל את נפשם לעמירה כראש, הם חפצים רק שתהיה להם פרקציה מיוחדת ובזה יצדקו. בראש צריכים עתה לעמור כחות מתפרצים, כחות דוחפים בהמולה ורעש, כחות צעירים ורעננים ואז, כאשר ככר יפנו את הדרך, כאשר תהיה השאלה קרוב לפתרון, אך אז תבוא שעתם של המזרחים.

שבח וואלקאווסקי.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. הגמנזיום העברי, אשר נוסד בקראקא, נהפך למשון (רעאל שולע), למען יביא תועלת לא למשכילים הרוצים להיות דקטורים ופקירים, כי אם יותר לסוחרים ואמנים. אלה, אשר ירצו ללמד בגדלותם רפואה או משפטים או פלסופיה, ילמדו בבית הספר רומית ויונית כלמורי רשות. המוסר עולה ופורח ובימים המעטים מכירים כבר את השפעתו לטובה ולברכה בחניכיו וגם קצת החרדים והחסידים שנו את דעתם ויחלו לראות עליו כעין יפה; כי רק באשמת מריחים אחדים אוהבי עצמם ושינאי ישראל ההלקחה פתאם איש זרה נגד מאשרי ישראל. אין ספק, כי אחרי שנים אחדות יכירו כל חרדי גליציה, כי בתי ספר כאלה, המחנכים יהודים נאמנים לד' ולישראל בתוך העת החדשה, יוכלו להציל את עמנו מהסכנה המרחפת עליו. ובתי ספר יהודים, נמוכים ותיכונים ואף גבוהים יקומו לנו, להחיות את רוח עמנו לפליטה גדולה. בר"ה נדרו רבים מן העולים בבתי תפלה רבים פה למוסר החדש הזה. ויש אנשים מבתי התפלה של החסידים השולחים נדבותיהם לו בחשאי. בחדר הקהל היתה ישיבת הועד הממונה על עניני חנוך, לדון בדבר הקובלנא, שהגיש ועד ביה"ם העברי על ביהד"צ פה, שקם להפריע מעשיו, בלי חקירה ודרישה. הישיבה היתה רועשת מאד, כל הפרנסים כועסים על ביה"ד ופרנס אחד מן החסירים הצדיק את ביה"ד, כי אנוס היה... כי איִמו עליהם.

קרשזנוב. בידוע להקוראים מגליון ב"ו הכו חסידי עירנו לפני שלשה ידשים את הסוציאלי גרוסמאן, יען בא הנה בשבת לאספה סוציאלית. הרבר נמסר ליד חוקר הדין מפה וביום ב' שבוע זה היתה החקירה. הדבר יבוא לפני בי"ד של ענשים בקראקא. הקבלנא היא על עשרה אנשים וגם על הרה"ג ר' נפתלי האלכערשטאם. האחרון לא היה בלל במקום ההתנפלות, ורק באשר נמלט הנרדף בעזרת הפוליציא אל חרר הפוליציא הלך אליו שמה ויטיף לו מוסרו, שלא יבוא עור הלום. — העסקנית בצרכי צבור מרת גיטל גרונר, אשר עור לפני חמש שנים דשתרלה ביחר עם הגאון ר' חיים אריה הורוויץ ז"ל האבד"ק קראקא, להוציא את הילדים היהורים מכית אסף הילרים של הנסיכה סאנגושקא בכפר בוכרק הסמוך לפה, הריצה לפני שנה, בפעם האחרונה, מכתבים אל כל הקהלות, לתמוך בידה לבנות פה בית „מגרלי יתומים" בעד הילרים האלה, וגם בפעם הזאת לא פעלה מאומה. רק הנדיב מר מאנרעלבוים מברלין שלח אלף כתרים לטובת הבנין הזה, ועד היום לא נוסד עור אף ועד, שיקבל על עצמו את הרבר. הבסף הוא ביד הר"ר ז. קעפפלער מפה, ומי יודע אם לא יובריח להשיבו, אם לא יושם לב לדכר הזה, כי גם האשה הנ"ל נסעה לפני חדש ימים לצפת אחרי מות בעלה ה"ר משה גרונר ז"ל.

בן יהודה.

פרמישלא. (מופת לרכים) נעלה ורוממה היתה דרשתו של רבינו הרה"ג ר' גדליה שמעלקים האב"ר פה, שררש בשבת שובה. לא על דכריו הנשגבים מעניני הימים חקירות עמוקות, המחדדות מוח השומעים, בונתי, כי באלה הרגלנו, ולא על ררשתו בהלכה, בה הביע גדולות ונצורות בפלפול וסברא ישרה, גם לא על דבריו הנלהבים על רבר אתרוגי א"ץ ישראל, לעורר אנשי עירנו, להרחיק ממזרי קרפו ולקחת להם משלהם,*) לא על אלה כונתי; אכן חרשות השמיענו ונצורות לא שערנו. שמעו קוראים נכברים! וצהלו פנים, רבנים! התבוננו וישימו לב.— כי הרבה רבינו שונאיו כנסיעתו לזלאטשוב — ברודי להשתדל ע"ד בחירת שטאנד, וכי רבים קמים עליו משתי הקצוות... הוא דבר מובן מאליו -- ומדוע יוטב גורלו מגורל כל אלה הלוחמים מלחמת היהדות ומשחרים מכחם לטובת ישראל ? — רבים מרננים אחריו, רכים מלינים עליו, גם רבים מאוהביו נהפכו לו לאויבים, אחר שבלל מאמת הוא: כל המיצר לישראל נעשה ראש והדורש שלומו וטובתו הוא שנוא ונרדף מבל עבר ופנה; ובפרט הרבנים בדורנו, התולים ברעת הקהל, ורק כמכונה בלי רצון המה בידי הקהל וכאסקופה הנדרסת לראשיו ומנהליו, וחלילה להם לצאת מחוץ לד' אמותם, של ההלכה, כי בנפשם היא. והנה קם היום רבינו ר"ג שמעלקים כגבור מתעורר ואמץ לבו גלה בפומבי, הראה לרעת, כי בעל רצון חפשי הנהו ואימת גדולים ורבים לא תבעיתהו במקום ישעליו לעשות מה לטובת ישראל. בהמשך דרשתו התעורר לדבר משאלת זלאטשוב — ברודי. ברברים נמרצים הביע דעתו בפני קהל גדול, שמלא את הכית מפה אל פה; „מורי ורבותי! אדע כי רבם צרי ע"ר נסיעתי, לקחת חלק במלחמת הבחירה; ארע כי רבו מתנגדי ושונאי חנם; ארע שגם חלק גדול מאנשי שלומי פנו אלי ערף ועוינים אותי. אך דעו גם אתם אחי, כי פחד כל אלה עלי לא יפול, ומרגזם לא אבהל ולא אֵחת, ואף רגש חרטה במשהו לא יגנב לתוך לבי. מתגאה אני על המעשה הזה, אשר עשיתי בכונה רצויה, להיות עזר לאחי במלחמתם הכבדה, אשר לחמו בחרף נפש. והיום הזה, שבו יצאתי לישע עמי הוא היום הנבחר והיקר לי בכל ימי חיי עד עתה, וכל עוד נשמת שדי תחיינו לא אשבחהו. ואיה"ש גם בימים יבואו מוכן ומזמן אנכי לפעול ולעשות לטובת עמנו בבל מקום שהוא בכל מה שיהיה ביכלתי ושום דבר לא ימנעני מרצוני הטוב. וגם את משרתי נכון אנכי להקריב בעד טובת ישראל ואשרו.... אמנם תולה אני בדעת הקהל, חפצם קרוש לי ואכטל רצוני מפני רצונם; אך לא בעניינים נשגבים כאלה. לא! ולא! כשום אופן. ומי יתן ואהיה מופת לרבים, ממני יראו רבנים אחרים ויעשו כמוני..." דברים כאלה ובאלה דבר ברגש קדש ובהתלהבות באזני הקהל. אשרי אזן שמעה כל אלה, וברוך שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה! — ומי יתן ויאמנו דבריו, שיהיה מופת לרבים, וילבו רבנים אחרים בדרך זה ואז תקוה טובה נשקפת לישראל וליהדיתו.

יהושע שפירא.

טלומאטש. „הקהל אצלנו הולך ומתיהד". דברים כאלה משמיעים אצלנו באנחה ובמגוד ראש המתבוללים ו„ראשי הקהל" החושבים את משרותיהם לרכושם, להנחילו גם לבניהם... אבל האמנם יש איזה קורטב חשש להתיהדות הקהל בעירנו ? הבה ונראה! — לפני שבועים היתה פה בחירת הקהל. במו תמיד חשבו גם עתה ראשי הקהל הנזכרים, בי רק בם יבחר העם. כי כאמת מי כמוהם כה נאמן לקופת הקהל? למשל: להעני אין לשלם המם המושם עליו מהקהל, אז אין רחמים בדין... אם לו רק בר או כסת, אז גם זה טוב בשעת הרחק... כי רק בעד קופת הקהל הם חיים. ואחר כל אלה מי ירהב עוז כנפשו לבלי תת „קולו" לשלחנים או סתם נושבים, אשר גורלו בידיהם? — במי יבחרו, אם לא בהם? — „אוי, הציונים, הציונים". נוהמים הם, יאנחה מתמלטת מלבם השבור. מה עשו ה„שקצים" האלו? הרהיבו עוז בנפשם לקרוא לאספות פומביות, ולבאר לעם את חטאם ופשעם של נבחריהם הקידמים. ויעצום שיבחרו רק בעממים, ולקנרידט העמירו את העסקן הציוני הידוע מר אריה ליב אינזליכט, אריה זה אשר בה הרבה לעבד לטיבת הרעיון הקדוש, וכפרט לטובת בני עירו, ביסדו חברה „גמלת חסדים" ובהצילו הרבה יהודים מנשיכת הנושכים, להטיב את מצבם החמרי. והנושכים ירדו לחייו בהלשינם ובהציאם בכל פעם רבות שונות עליו, בי הלא הטבת מצב היהודים נוגע לכיסם. זה הוא ה„אריה", אשר באספה החשאית המכונה „טעעגעזעלשאפט' של הד"ר ביק השמיע מחאת עמו האמלל והנדכה תחת מעניו הפולנים והמשקים, ואמות הספים נעו לקול המוזר הזה, אשר מעולם לא נשמע רגמתו באולם הזה. והר"ר ב. התחור וצמרמרת אחזתו, ויתן בתוך ברי דבור צו להוציא פושע. פולנים הזה החוצה. ומה אם את הלויתן אחז חיל, רגים קטנים לא בל שבן?... האחרונים בשמעם את השם הנורא — המפיל חתיתו בלב משקים — יוצא מפי הבוחרים אחזם רעד. „מה לעשית? מה לעשות"? צעקו. ומה עשו? הוציאו מתוך מחבואו את אמצעם התדירי. ידוע הוא: שיעק'לי בשעת צרתי לביהכ"נ ירוץ, ומשקה ל„הפריץ". כלב מלא גיל שבו מהפריץ— שר המחוז — ואסור בידיהם לנתיניו היהודים; אם יקרה להם פרוסת לחמם, לא יבחרו באינזליכט, ולהאחרון אמרו „אם רצונך להבחר, לך לשר המחוז ובחר כך כמו בנו". „לא! — ענה יהודי כאינזליכט — לא הפריץ יבחרני, כי אם העם! אין הצרך להנזכר להתערב בענינינו הפנימיים"... אמרו נא אתם, אדרבה, קוראים נכבדים, היש תקוה לאפיקורס כזה, המשמיע בגלוי לפני כל העם דברי מינות כאלה להבחר? האם באמת יאות לזה הפריץ? אבל דא עקא, כי לא כדעת הפריץ דעת הקהל, אם יש בו רק קירטב הכרת עצמו. והכרת עצמו הראה באמת העם בשעת הבחירה. לא פעם אחת ישפך זעמו על מצמיתיו, הרבה פעמים השמיע, שרק בעממי באינזליכט וסיעתו מבטחם. „די והותר בבר מצצתם את לשדנו!" צעקו. ובאופן כזה נבחרו מר אינזליכט וסיעתו ברוב דעות מהעם, והמשקים, המכנים את עצמם אינטיליגנציה, בחיו להם משלהם — היוצא לנו מזה, בי חשש המשקים לא פחד שוא הוא, כי בבחירת מר א. בין ראשי הקהל תבוא תבוסת המשקים, והוא יכרית כל נצוצות ד„שמר" המשרשים עמוק עמוק בנשמתם. בקצור הקהל הולך אצלנו ומתיהד.— „כבשו את הקהלות" אמר הרצל הגדול. ומזה תבוא ההתיהדות.

— בעת המעציבה, שספרותנו הולבת ומתמעטת בעת שמוכים אנו בהרג גופני, ובהרג רוחני, מצאנו מעט נחמה ליגוננו הגדול בשבוע שעבר בבחינה הראשונה של ביה"ם השפה ברורה" ע"ש דר. הרצל פה. לבותינו מלאו גיל בשמענו את התשובות הברורות בשפתנו, אשר השיבו הילדים לכל שואליהם. ביחוד הצטינו התלמידות הגדולות בספוריהן היפים, אשר כהם בו"זו דעת שומעיהן. ביחוד יש לציין עובדה משמחת, בל התלמידות הגדולות התחיבו — בלי שום השפעה מן החוץ— מס חפשי לקרן הקימת בכל חדש וחרש, מזה נכר שבבר ינקו את הרוח הלאומי. כי השפה היא הרוח העברי, לזה אין צרך במופתים. גם קפסות נטלה כל אחת הביתה, בדי לאסוף בכל שעת הכשר כעד ק"ק. ופה הוא המקום להכיע תודה רבה מאת הועד ומבקרי הבחינה למנהלנו המצוין מר י. צ. שתדלן, אשר בחכמתו בפדגוגיה ידע להביא את תלמידיו ותלמידותיו למדרגה בזו ותפלתנו הוא שד' יתן לו בח להשיג את מטרתו אשר התוה לו „להחיות את השפה העבריה, בפי העברים החיים". וגם תודה רבה לנשיאנו מר עהרענבראר, אשר בעצותיו המחוכמות הועיל הרבה להתפתחות ביה"ם.

שב"י.

מכתב מערב הדרומית.

עדן. עורך נכבר! הואל נא לפרסם את המכתב היזה, אולי תעלה צעקת אחינו הנענים והנעלבים בתימן לפני ראשי חברת „כל ישראל חברים" ולפני ראש הרבנים בקנסטנטינופל כמה"ר חכם משה הלוי ראש קאים-מקאם הי"ו.—היהודים בארץ תימן דווים וסחיפים, נעים ונדים ומוכים מתגרת יד שרי החיל של ממשלת השלטן יר"ה. עדין לא נרפאו שארית פלטת הרעב של

*) גם מסטאניסלב ומרישא מודיעים אותנו, כי אסרו שם הרבנים הגאונים לקהלותיהם את אתרוגי יון.

להארון פומרנץ בל אשר עוללנו לו — מדוע לא נזהרת? כן, אתה אמנם לא ידעה, כי זה שבועים לא הייתי פה, כי נסעתי לל. עלי היה להודיעך ולא הודעתיך דבר. ופיינגאלד — יקחהו אפל — זה שונאי ואיש ריבי התמידי, המקוה להבנות מחורבני, פיינגאלד זה לא נח ולא שקט עד שהפיק זממו... האדון מלא כעס וקצף... שמעתיו נוהם: „אבן אין אמת בתבל, אם ר' זאב זה היהודי החסיד לעיני כל — יעשה מעשי גנב פשוט? ... ואני האמנתי בו ... הוי; יותר לא אתננו להונות את הבריות! אני, אני אגלה את קלונו ברבים!"

ור' זאב שומע את כל אשר הוא דובר בחמדה, בולע בל הגה היוצא מפיו, כאלו שומע הוא ספור יפה. באלו אין הדברים קולעים אליו, כאלו שבח את הצד הרע שבבשורה הזאת. הוא מאריך נשמת אפו, באלו אבן מעמסה הוסרה מעל לבו. הוא חש בנפשו איזה רגש מרומם ומשחרר, ומציר לו בדמיונו את החרות הגמורה, שתהיה לו מעתה, עתיד בלי מוסר כליות ובלי יתושים מנקרים; אבל גם בלי...

הוי, גירא בעיניך השטן! שנה חדשה הנה באה!

ברהומט א. ס. יעקב לינדר.

שלש השנים שעברו ולא נשאר בקהלות ישראל בתימן רק אחד בעיר ושנים ממשפחה מפני הרעב והדבר ועתה השארית הזאת מוכים ונענים. ה.וגשים אצים: כלו חשבון מס הגלגלת על המתים ועל החיים ועל הנעלמים כבשנים הקודמות ולא יגרע מהמסים דבר. ומלבד זאת יטילו עליהם השרים טחינת הדגן לאנשי הצבא. יומם ולילה לא ישבותו. הם מבריחים אותם לטחון בשבתות ובמועדים ונוהגים רגן במשקל ומקבלים הקמח במשקל הדגן וחסרון הפסלת על היהודים להוסיף. מס הגלגלת עליהם לשלם עם נוספות ל"ו מכל מאה בשם „רדיף". בשנות השלום היו בכל ערי תימן לערך חמשים אלף יהודים ועתה לא נשאר מהם אף הרבע ומם דורשים מהם מהמשים אלף נפש, אף שהם בתכלית העוני ימרוב המלחמות בין הערבים ובין צבא הממשלה נהדלדל המסחר והיהודים נפזרו לכל רוח. גם לעירנו באי מאית אנשים ונשים, מלבד מה שתפשו מישראל מכל עיר ועיר ויאסרום בשלשלאות של ברזל ויכום בשבט ובל אשר בבתיהם בזזו, אף בגדי נשים. ומבתי כנסיות הוציאו ס"ת ויפשטו כל בלי הקדש שעליהם, את עובדי האדמה נשלו מעל ארמתם ומבתיהם ואין דורש ואין מבקש. לכן אדונינו ראשי ח' „בל ישראל חברים, וראש הרבנים בטורקיא הגאון חכם משה חיים הלוי, עמדו לפני כסא הדר השלטן ובקשו בעד אחיכם להקל מעליהם עול המס הכבד העודף של המתים ושל שנות הרעב והמלחמות. בחסדי ה' עלינו הותיר לנו שארית בארץ למען בריתו אשר ברת עם אבותינו שלא לכלות אותנו. ועתה גברה יד השרים עליהם, להציק להם עד אין כח לסבול. הם צועקים וכותבים מכתבי בקשה רחמים ואין שומע ועיניהם עתה נשואות למרום ולראשי אנשי גאולתנו העומדים בפרץ בכל הפוצות ישראל. קומו נא לעזרתם, תהי נא צעקת אחיכם נוגעת עד לבכד לישועה ולרוחה.

הדואג והמעתיר בעד אחיו **אברהם סעדיא סלמן.**

מקרוב ומרחוק.

שוד בקראקא. מקרי שוד כמנהג רוסיא מתרבים עתה גם בגליציא. כמחלה מתדבקת עוברת הרעה לגבול אוסטריא. זה פעמים אחדות התנפלו שודדים על עגלות בית הדואר ויגזלו כל אשר בהן ויצליחו להמלט. בשבוע הזה נגש איש זר אל אשה יהודית חלפנית בקראקא להחליף אצלה כסף רוסיא ובטרם פתחה את כיס העור אשר בידה גזל האיש את כל הכים וימלט. בכים היו באלף ומאה גולדן.

רוח סועה וסער. בחוף הונקון אשר לאנגליא בחינא התחולל סער נורא, אשר עקר גלים ענקיים מן הים וירימם כעמודי מים סובבים ויעש חרבן גדול באניות אשר על הים. את האניות הרים וישליכם העירה ורסיסיהן מלאו את הרחובות ויחסמו את הדרך. כה נשברו יותר מארבעים אניות ובהן אניות מלחמה אנגליות וצרפתיות. חמשה אלפי בני אדם, רובם חינאים, ירדו במצולות או נהרגו תחת משואות האניות. הנזק עולה למאה מיליון כתר.

קונגרס ע"ד שלום התבל. לרגלי התערוכה הגדולה אשר במאילנד באיטליא נקהלו שם עתה קונגרסים אחדים ובתוכם אחד של השואפים לשלום עולם. בין ההחלטות שהחלטו נמצאת מחאה נגד לחץ העמים החלשים מצד האדירים. הקונגרס הביע את חבתו להרוגי היהודים והארמנים ע"י מלכות הרשעה ואת גנות ממשלת הזדון. הקונגרס קרא תגר גם על תהלוכות ממשלת אנגליא במצרים. גם החליט, לדרוש מאת הממשלות, להעביר את לאופלד מלך בלגיא ממלבותו בארץ קנגו באפריקה ולמסור את ממשלת הארץ ההיא ליד ועד, שיצטרף מכל העמים.

אסון במסלת הברזל. במסה"ב אצל ד ו ב ר במדינת אקלאהומא באמריקה הצפונית נפל מסע שלם מן הגשר אל הנהר והנהר מלא על כל גדותיו. הרבה יותר ממאה נוסעים טבעו במצולות.

כפר ויושביו נמחו. כפר אחד במורד הררי קאוקז נמחה מעל פני האדמה עם יושביו, איזו מאות נפש. בין ההרים נקבצו מים רבים, שפרצו את המכתש שלהם וישתפכו למטה וישטפו עמהם את הכפר אשר במורד יומחו כל אשר בו.

אספת הסוציאליים באשכנז. במאנהיים באשכנז היתה בשבוע הזה אספת צירי הסוציאליים באשכנז. באשכנז נעשתה נסיגה רבה לאחור. העריצות מתגברת ונצחון החשבים והתקיפים נראה בכל מקצוע עד שהעיזו לחשוב ע"ד בטול זכות הבחירה השוה לכל למועצת הממלכה, שהנהיג ביסמארק. הסוציאליים נועצו אם להשתמש בשביתה כללית בהיות זכות הבחירה השוה בסכנה. רוב הצירים מתנגדים לזה.

*

המשכים על דבר הזבח בשדלץ. הארגן של מפלגת המשכים הצעירים „גארודני ליסטי" (זהו העתון החשוב בכל עתוני המשכים). קורא לזבח דשדלצי „מרידה יהודית" והוא מתאר אותה בפרטיה, כאלו היהודים היו הזובחים והשודדים, וקרבנותיהם היו הצבא הרוסי. כלל ישן הוא, כי בנוגע ליהודים בטל רגש הבושה לגמרי, אין בושה לשקר אף בדבר גלוי לכל, אין בושה לטפל כזב על כזב, הכל על ריק ולבטוח בעם, כי לא יסרב כלל להאמין גם את אלה, ואמנם העם מאמין. והמשכים הם העם המשכיל והחכם בכל העמים הסלבים.

מפרטי הזבח בשדלץ. מאת הועד הפעל הציוני קבלנו עוד את הפרטים האלה על אדות שבר אחינו בשדלץ (הוה"פ הציוני שלח שמה שליח מיוחד): עלינו להחליט למען האמת, כי הזבח הזה לא נעשה ע"פ פקודה מפטרבורג, כי אם פקידי חמקום הבינוהו מדעת עצמם. סדר העבודה בפגרום הזה היה חדש. פתיחתה היתה יריות באויר ע"י פרובקטורים. פקידי צבא ירו מחלונות לשכתם. על היריות האלה ענה הצבא בבדיקות בבתי היהודים וביריות אל תוך חלונות בתיהם. אחרי הבדיקות נשמעו עוד יריות, זאת היתה תואנה לפוצץ את בתי היהודים. בשעת הבדיקה גזלו הבודקים כסף וכל שוה כסף ואת בעליהם תפשו בשבי, בדרך לבית הסהר הכים או הרגום. היו גם מקרים רבים. שנתנו היהודים בפר נפשם לפקודי הצבא או לשוטרים ויחיום. על זה הוציאו היהודים הון רב. אחד קנה את חייו ברובלים אחדים ולאחד הוקירו את חייו מאד ויתן בעדם רכוש גדול. תרסי החניות נשברו בפקודת פקודי הצבא ואחרי אשר בזזו אנשי הצבא דים הציתו בהן אש בתבן. וכן הציתו אש בקצת הבתים, למען יצאו יושביהם ויהרגום. כל תכונת הפגרום הצטינה בסדרים ובישוב הדעת עד שאין ספק כי כל המעשים היו נועדים ומחושבים מתחלה. זה מתקים גם ע"י עדים. בשבת, ח' ספטמבר, יצאה פקודה אל בית פקודת הטלגרף, לבלי קבל שום טלגרמה. יהודי אחד היה גושה בסף מיד מוזג נברי בעד שבר. שני שבועות לפני הפגרום בא לגבות את כספו וישג מענה: למה לך בסף? אחרי שני שבועות לא יהיה שריד מכם. שפחה נכרית אחת בבית יהודי קבלה הזהרה מחתנה העובד בצבא שני ימים לפני הפגרום, כי תמהר לעזב את בית היהודי, כי „חדשית" תבאנה. ובן יצאו גם נוצרים הדרים בבתי יהודים, כי הזהירום.

ממשלת אנגליא בעד היהודים. ראשי הקהלה היהודית בלנדון התיצבו לפני המניסטר לעניני החוץ ויתארו לו את פחד היהודים ברוסיא וביחוד בווארשא, הצפויים לחרב ולשוד. המניסטר שלח פקודה אל ציר אנגליא בפטרבורג לדבר על אדות זה עם הממשלה הרוסית.

התנפלות על יהודים באדסה. בראש השנה ארבו שני אנשים על יהודים העוברים בחוץ ויורו עליהם; רבים נפצעו וביניהם ילדים. כאשר נגשו שוטרים נמלטו.

אספת ה„בונד". בימים האלה היתה אספת ה„בונד" (מפלגת הסוציאליים היהודים ברוסיא) השביעית. מספר חברי ההסתדרות הוא כארבעים אלף. אך יען אין המשפט לבחור רק לאגודות, שיש להן יותר משמונים חברים, לא היו רק כ"ג אלף בוחרים. הם שלחו ס"ח צירים, מלבד ב"ד, שלהם זכות יועצים וששה מהועד המרכזי ואורחים. האספה האריבה י"א יום ומחצה. השאלה העקרית על סדר היום היתה התחברות ה„בונד" עם מפלגת הסוציאליים הרוסים. במ"ז דעות נגד עשרים הוחלט להתחבר. גם החלט להשתתף בבחירות לדומא. בדבר ההתנפלות על פקידי הממשלה החליטו, שאין זאת אופן מלחמה טוב להלחם עם התקיפים.

חרדת היהודים בפולן. בראדום בבריסק ובבנדין נפל פחד מות על אחינו, כי התפשטו שם שמועות נוראות ע"ד זבח גדול אלפי יהודים ברחו מן הערים האלה, כל מסחר שבת ומראה הערים כחצר־מות. הפחד היה פחד שוא. בבריסק אמרו, כי בעת חנוך במה חדשה יתנפל ההמון על היהודים, רוב היהודים ברחו מן העיר.

קוזקים יהודים. אין זה שם מושאל על קנאים, בי־אם על קוזקים ממש. ברוסיא הגדולה ישנם גם יהודים כאלה. מושבה שלמה ישנה בארץ הקוזקים במזרח רוסיא, שכל יושביה קוזקים יהודים. מוצאם מימי קדם, מזמן הכוזרים, לפי דברי האנציקלופדיה היהודית בשפת אנגליא. באספת הארציים, שהיתה לפני איזו שבועות בלונדון, הודיע ציר מרוסיא על אדות הקוזקים האלה. במושבה ההיא יושבים כשש מאות בתי אבות קוזקים, כלם יהודים דבקים מאד בדתנו, אבל במראיהם אינם נבדלים במאומה מן הקוזקים הנוצרים הפראים. המה פרשים חרוצים, אנשי מלחמה מנעוריהם וגם עובדי אדמה טובים, במדותיהם ובמנהגיהם הם דומים לגמרי לשכניהם הפראים. הם נכונים לעבור למדינה יהודית, אם תתכונן.

מות אצל ארון הקדש. ביום ב' של ראש השנה ככדו בביהכ"נ של הספרדים במישקולץ באונגריא את ר' דוב ליבוביטש בהוצאת ס"ת. בהוציאו את סה"ת נפל פתאום מת וס"ת בידו.

משפט רוצח נפש יהודי. בטריער באשכנז נשפט שכיר היום טערנעס על הכותו את הסוחר היהודי מתתיהו מיכלם בחוץ עד כדי להמית. הקטיגור הציע לענשו במאסר קשה לשתי שנים. אז קם הנאשם בחמתו ויאמר: מתעצב אני, שלא הרגתיו, אני חפצתי להרגו. הקטיגור בטל את הצעתו ויציע מאסר לחמש שנים. השופטים חרצו עליו משפט מאסר קשה לחמש שנים וחדש אחד.

נרעלים בסעודת ברית מילה. בטומאשוב בפולן היתה סעודת ברית מילה אצל עשיר אחד בשבת שלפני ר"ה. הקרואים היו כשמונים איש ואשה. בלם הלכו לבתיהם שמחים וטובי לב. לפנות ערב היתה צעקה גדולה בעיר, כל הקרואים בסעודה היו רעולים בסם המות. הרופאים הצילו רבים מהם ממות וע"י הטלפון נקראו גם רופאים מלודז ובכל זאת מתו ארבעה אנשים ושתי נשים. בבדיקת מעיהם נודע לרופאים, כי נרעלו מרעל אבן־נחשת (גרינשפאן). כי המחבות, אשר בהן בשלו את הדגים, היו של נחשת בלתי מלבנה.

שוד יהודים בטונים. כאשר מת מושל טונים הזקן ובנו עלה על בסאו נדמה, כי עתה ינוחו היהודים שם מרגזם במדינה הזאת (בצפון אפריקה תחת יד צרפת). אך לא, בשוד, שבא על היהודים לפני חדשים אחדים, בן בא עתה. גדוד צבא מחמדי בא לעיר בעז'א וישתובב ויך את היהודים בחרבות ובכדונית וישלל שללם בחניות, כמו ברוסיא. שני ימים ארכו הפרעות ע"י הצבא וגם בני ההמון, ערבים ונוצרים השתתפו בבזת היהודים השנואים לכלם. הממשלה לא עשתה מאומה להפריע את השודדים אך ביום השלישי בא פקיד צרפתי ובעמל רב השקיט את העיר. ברוסיא מכים את היהודים בתואנה, בי מורדים הם, יהודי טונים בודאי אינם מורדים ומדוע הכו אותם?

בלי בושה. יהודי פולני עמד בימים האלה לדין בעיר איגר בביהם על גנבה, תרמית ושנוי השם. הנאשם הצטדק, כי אין ברוחו נכונה, בי מבית המשגעים יצא. בית הדין בחן את מצב נפשו ע"י מחלקת רופאי הנפש באוניברזיטה בפראג. בתעודה, שבאה משם כתוב: „אין בו עקבות השחתת הנפש יותר מאשר יש בכל בני שבטו". ועל החתום זקן המחלקה, הפרופסור היהודי פ ר ז י־ כ ר א ם.

אנטישמים מתביישים. בעת הבחירה לדומא הרוסית העירו, כנודע, הפולנים הקנאים קצף על היהודים ובנלל האנטיציא האנטישמית לא נבחר אף יהודי אחד בפולן אל הדומא. הם אימו בגלוי על היהודים בפגרומות. ושלשה קנאים פולנים מזאוויעזיע בפולן מצאו את עצמם עלובים בשמועה, שהביא ה„נאפשוד" הקראקאי, כי המה הציתו אש שנאה על היהודים באנשי המאות השחורות ויזמינו את עורך ה„נאפשוד" לדין. העורך קאטשאנובסקי נדון למאסר חמשה חדשים.

המצב בווארשא. עברו ימי ראש השנה ואימת המות לא עברה, עוד ימים טובים לפנינו וכל יום קובע פחד פגרום לעצמו. אלו מכרחת היתה כל קהלה לקחת חלקה בפגרומים אפשר שיצאה בבר ווארשא ידי חובתה

בשוד ורצח. פגרום גדול כמו באדסה ובקיוב ובביאליסטק אמנם לא היה שם, אבל אם יצטרפו כל ההרוגים היחידים וכל הנפצעים ביד הצבא וכל הנגבוזים ביד הקוזקים וביד גזלנים פשוטים במשך ירחים אחדים, אז מראה פגרום שלם לפנינו בכל מוראיו, ורע הוא מפגרום פתאומי, כי הוא נמשך ימים רבים וחרדת המות לא חדלה מכל נפש זה שנה שלמה ויותר. מצב המלחמה המוטל על העיר שולט רק ביהודים. ברחובות הנוצרים אין מרגישים אותו כל כך, שם אין בודקים כלל. רק ברחובות היהודים מתנפלים על כל איש עובר, בודקים בכל בית, תופשים נקיים, גוזלים רכוש, שודדים חניות, גם ירצחו. בחדש הזה נרצחו בווארשא יותר מעשרה יהודים גם נפצעו מאות עוברים לתמם.

בקראקא אין רב! מצביא הקורפס בקראקא לא שלה לחפשי את היהודים בצבא לראש השנה, יען כי אין רב פה ואין מי יבקש בעדם. עד מתי ישמיטו ראשי הקהל את דבר בחירת רב?

נצולים ממות. לועד הפועל הציוני נודע, כי כל היהודים שנתפשו בשדלץ בעת הפגרום יוצגו לפני בי"ד של מלחמה, ואחרי שבתי-דין באלה עושים משפט קצר בלי חקירה ודרישה, ברור היה, שהיהודים האלה יומתו. הועד הפועל הציוני הריץ טלגרמות אל ראש הממשלה הרוסית (סטוליפין) ואל המניסטר למלחמה ואל המניסטר למשפטים וגם את הדוכס הגדול מבאדען חובב הציונות הידוע ואל מלך אנגליא ואל מלך איטליא ולכל המניסטרים האנגלים בבקשה, כי יעתירו בעד היהודים הנקיים וימנעו רצח משפטי חדש. ההשתדלות הועילה. ע"פ המלצת ממשלת אנגליא לא ימסרו האמללים ביד בית דין של מלחמה. הועד הפועל הציוני מתאמץ לעזור את השדודים בכל דבר. גם עזרה משפטית תחוש להם ע"י ראשי הציונים ברוסיא. כפי השמועה תפיר הממשלה את כל הפקידים, שעזרו לפגרום, מכנם.

בית דואר ציוני. הציונים רצעירים בקראקא ובערים אחרות קבלו על עצמם לחלק את כרטיסי ברכת ר"ה של אנשים רבים ותחת מרקאות הדביקו מרקאות של הקופה הלאומית ובזה הכניסו סכום הגון לקופתנו הלאומית. יישר כחם!

התיאטר הקראקאי בשביל שדודי רוסיא. התיאטר הקראקאי העלה בשבוע שעבר את החזיון „סמטן והכנסתו הקדיש לשדודי שדלץ.

שמשון הגבור. אברהם ברוך קנטורוביטש הוא מגולי רוסיא הצעירים. הוא איננו מחיל הדגנה העצמית ולא מחיל המורדים, גם פנה ערף לכל מאות הארגניזציות, שיסדו צעירי עמנו ברוסיא. הוא סובר כך: להיות גבור יהודי יש לחקות מעשי שמשון הגבור היהודי ולא מעשי מורדים מבני הנבר. ובכן כמו שהלך שמשון בתחלה עזתה, לקחת לו נשים, למען ינקום על ידיהן בפלשתים, בן הלך אברהם ברוך ווינה, מקור שנאת ישראל, לקחת לו נשים ולנקום על ידיהן בשונאי ישראל. וידוע ידע גבורנו, כי בזמן הזה אין נקמה גדולה מנקמת בסף ויוצא כסף מידי אהובותיו בהבטחה, כי הכנסות גדולות לו ויקחן לו לנשים ויאשרן. בסוף לקח רק את האחת, אחרי אשר קבלה עליה דת ישראל, והשנית קבלה עליו בבי"ד לענשים על אשר רמה אותה ויוצא מידה בערמה כתשע מאות כתר. ביה"ד חרץ עליו משפט מאסר פשוט לשלשה חדשים.

לכפרות. „מה אתה יושב כה משומם", שאלה עטעל את יוחנן כעלה. — „הנה יום לפני ערב יוה"כ, ענה יוחנן, ואינני יודע מאין אקח כסף לקנות כפרות". „הלא תכתוב כל הימים לאיזה עתון ואיה שכר עבודתך?" — „התדמי, כי ישלמו לי בעד עבודתי? — „אינני חושבת כן, אבל עכ"פ „לכפרות" שוה כתיבתך"...

שפת עספרנטא. בימים האלה היה בגנף אשר בשווייץ הקנגרס השני של חובבי שפת עספרנטא, היא השפה, שהמציא הרופא היהודי ד"ר זאמנהף מווארשא, להרגיל את כל העמים לדבר בשפה אחת קלה מאד ללמדה ולדבר ולכתוב בה. רק לעתים רחוקות הצליח ממציא לראות מעשהו מתקבל מבני דורו כהחכם היהודי הזה. הצלחה מיוחדת היתה לו, כי בעודנו חי הבירו הבמים ואנשי מעשה מכל העמים ומכל ארצות תבל את הברכה הרבה הצפונה בשפתו המלאכותית ואין עוד עם תרבותי בעולם. שאין בתוכו רבים יודעי השפה הזאת ומשתדלים להרבות יודעיה ולעשותה לשפת כל הגוים. וקרוב היום שילמדו את השפה החדשה הקלה הזאת בכל בתי הספר ובל יודע קרוא ובתוב ידע לדבר ולכתב בה ולא יהיה עוד צרך ללמוד שפות זרות קשות וגוזלות עת. ישנם כבר עתונים וספרות לשפה הזאת. בבר היתה השפה לשפת הספרות אשר לעורים. האמללים האלה, שלמדו בב"ס לעורים לקרוא במשוש האצבע, יש להם עתונים מיוחדים באותות בולטים מיוחדים להם, שיקראום במשוש האצבע. אלו היו מוציאים ספרים ועתונים כאלה לעורים לבל אחד בלשונו, היו ביוקר גדול. ע"כ הנהיגו סופרי העורים, ללמד את כל העורים שפת עספרנטא ולעשות להם ספרים ועתונים בשפה הזאת בזול. עתה יבולים העורים בכל העולם להריץ מכתבים זל"ז. בפאריז יוצא עתון לרופאים ועתון לכהנים קתולים בשפה הזאת. ובכלל היתה לדבר של מאדע, הרוצה להשביח מקחו, שיקפצו עליו קונים, הוא קורא לו „עספרנטא". אלפי אי"ש השתתפו בקנגרס הזה, שהיהודי, הרופא הווארשאי, היה נשיא־הכבוד לו, צירים מכל ארצות תבל באו וביניהם חכמים ספוארים, שרי צבא, פקידים גבוהים, סופרים אנשי שם. אם נשפוט ע"פ הקנגרס הזה, נשער בי עתיד גדול להמצאה החדשה הזה — אף שממציאה הוא יהודי פולני.

תודה גלויה.

לרגל נשואי בתי כבדוני רבים מאוהבי ומיודעי בבקורם ובברכתם. קצר קצרה ידי להשיב לכ"א לפ"ב. לזאת הנני מביע להם בדרך הזה הודתי בשמי ושם משפחתי מקרב ולב עמוק, וביחוד לידיד נפשי הרב הג' ד"ר שמואל וועפעל נ"י האב"ד דפק"ק, למחו' הרב הגאון פאר דורנו הר"ר בנימין אריה הכהן ווייס נ"י האבדק"ק טשערנאוויטץ, לידידי הנעלה הסופר ד"ר גוסטאוו קרפלם עורך האללג. צ. ד. י. כבערלין, לידידי הרב הבלשן ד"ר מ. מרגל מפאזענא ולכל ידיד ואחי בלבוב, רוהאטין, פרעמיסלא ועוד ולכבודם נדבתי עשרים כתר לקנית מורה שעות לגימנאזיום העברי בקראקא לחדר המנהל. בתקותי כי ישגשג ביה"ם הזה ויהי לברכה לילדי אחינו בגלציא, כאשר היה ביה"ם לעטל בירושלים (אשר אחים הנמו „בחבלי הלידה" והרפתקאות שניהם כמעט שוים), אשר עומד עוד היום לנס.

ח. ווייטצנער מרוהאטין, עהה בסאראיעווא.

הנני מברך את כל ידידי, אוהבי, תומכי ועוזרי בגמח"ט ונותן בזה תודה מקרב לבי לכל אלה שברכוני לראש השנה.

דר. מאיר יונג אבד"ק אונג. בראד.

תודתנו מקרב לבנו לכל ידידנו, שברכונו לראש השנה והננו מברכים אותם בגמח"ט.

מו"ל „המצפה".

את כל דורשי טובתי אברך בכוח"ט.

משה ליפשיטץ הצעיר.

ממעמקי לבי אברך במז"ט את רעי מר יצחק ליב וויען מכוברקא לארוסיו עם מרת ציפרא סגל מדראָהאביטש וגם בחתימה טובה.

טוביהו וואהלמאן — בוברקא.

באהבה רבה אברך את מו"ר הרה"ג הגדול מו"ה פינחס הלוי איש הורוויץ אב"ד ור"מ דק' בראדשין שליט"א ואת זו' לארופי בתם מ' ריזיל עב"ג השלם ד' גרשון פרייליך נ"י מקראקא בבמז"ט

תלמידו אברהם חיים ביליג — דודקי.

ברגשי אהבה וידידות אנו מברכים בבמז"ט את רענו מר יהושע האהן מרודיק לארוסיו עם מרת לאה כ"ץ מדוקלא.

אברהם ומשה סאלאמאן— אסטראוו.

סופרנו מר A. B. W. בווין מברך מלב עמוק את אביו מר נתן מאיר ווערנער במיהאלין ואת אמו מרת עטא בכוח"ט ובכל טוב.

מקרב לבבי הנני מביע במז"ט לרעי האהוב מר שלמה יצחק צוקערמאן מחירוב לארוסיו אה מרת מלכה אונגער מפשעמישל.

שמעון הערצינג — סטארזאווא.

ברגשי גיל וענג תבענה שפתי במז"ט לחותני הרה"ג הגדול ובו' מו"ה יצחק אייזיק שעהנפעלד שליט"א ראבד"ק בראָדי ולחמותי הרבנית לארוסי בתם מ' עלקא עב"נ מר דניאל עהרענפרייז מלבוב ואברכם בנח"ט.

צבי אריה עקהויז — דאווידעני.

מביעים אנחנו במז"ט וגמח"ט לרענו מר מרדבי בורנשטיין להארסו עם מרת שרה גאלדבערג ממושינא.

חיים זאב ליכטינגער ודוד געלדצאָהלער.

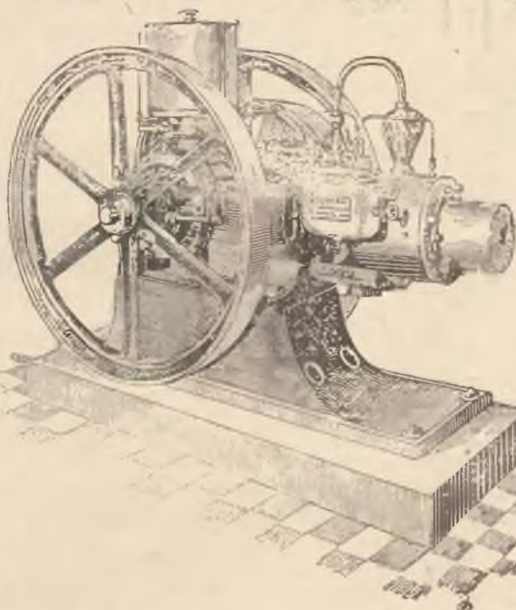
אביע בזה תודתי לכל אוהבי ידידי ורעי שברכוני לראש השנה ואביע להם ברכת גמח"ט. שמשון פינקלער.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** Dresden und Tetschen a/E. vormals Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

CLIMAX

ראהעל־צווייטאקט־ מאטארע

ברעננמאטעריאלקאָסטען פֿאַן $1^1/_2$—$2^1/_2$ העללער פראָ עפֿפֿעקטיווע פֿפֿערדעקראַפֿט אונד שטונדע.

קיינע פֿינאנצקאנטראללע. — גערינגסטער וואססערבעדארף.

קיינע עהספלאָזיאָנסגעפאהר!

בענזין־מאטארע, גאז-מאטארע, זוגגאז-אנלאגען, דאמפפמאשינען.

BACHRICH & Co., WIEN

XIX/6, Heiligenstädterstrasse Nr. 83.

טעלעגראמם-אדרעססע : **Bacomp.**

טעלעפאָן אינטעראורבאן: וויען-דאָבלינג 113.

פערטרעטער געזוכט!

וויר ברינגען היערמיט דעם פּ. ט. פובליקום צור קעננטניס, דאס דיע רענאמירטע לעמבערגער

כשר־זעלכווארענפאבריק

דער פירמא גאסטעט קאמפּ. נונמעהר אין דען בעזיטץ דער פירמא

בלאנקשטיין עט פרענקעל

איבערגעגאנגען איזט. די פאבריק איזט יעטצט מיט דען נייעסטען מאשינען פערזעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיעדענען זעלכווארענסארטען צו בילליגסטען פרייזען. שטעהט אונטער אויפזיכט דעם ביד"צ רפה.

Blankstein & Frenkel,
Lemberg, ul. Gazowa 10.

הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שטראסע 41, באימוף 18 באזשניצא 20.

Argent plaque = כסף חדש

אני שולח לכל קצוי ארץ ואיים רחוקים במחיר מצער, להתחרות נגד כל בתי חרושת, ובל החפץ לסחור ולראות שכר טוב בעמלו ישלח משאלותיו ישר בצירוף דמי קרימה על שמי

Jos. Kapelusz, Krakau

12 כפות, מזלגות, או סכינים חדים 7 פל., 2 מנורות (Chandeliers) גבוהות 27 צנטימטר 2.60 פל.; 29 צמ"ט 2 85 פל.; 32 צמ"ט 3 פל.; עם כוכב ציוני „מגן דוד" 25 צ"ל יותר; מפותחים ומצויירים ואריות או כוכבי ציון מוזהבים 38 צמ"ט 4 פל.; כוס לקידוש מוזהב 70 צ"ל.; קנה בושם (Boites à psom) להבדלה, מעשה רשת 65 צ"ל. עץ החיים לס"ת מוזהבים עם 12 פעמונים 10 50 פל. כתר תורה, עטרת תפארת בלילת יופי 12 פל. מנורות לחנוכה הרבה מינים מן 1.50 עד 15 פל. ובן כל כלי הבית מינים הרבה מאד הכל במקח השוה לסוחרים להשתבר בעין יפה. החפץ בכוס או קנה בשם לדוגמא ישלח המחיר ונוספות 18 צ"ל, יקבל החפצים חפשי בטוה. בבל מקום שהוא. אות מפותח 3 צ"ל. ואשר לא ייטב בעיני הקונה יקובל חזרה.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרישער קראפט בעטריבענע

כשרה כשרה

דאמפף־זעלכווארעז־ פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצייגט שענע פרימא סאלאמי ווערשטלער, ברוסט שינקען, קרענווירסטעל א. ז. וו. פערזעהען מיט הכשר של הביד"צ דפה. עמפפיעהלט צו

ביללינגסטען פרייזען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

PATENTE aller Länder erwirkt
Dr. FRITZ FUCHS
beeideter Patentanwalt.
Mitarbeiter: INGENIEUR A. HAMBURGER
Telephon 2460
Wien, VII. Siebensterngasse 1.

HOTEL LONDRES

Krakau, Stradom. — Inhaber Salomon Wasserlauf.

הערפֿאָרראגענדעס בעליעבטעסטעס האטעל דער יודישען קויפֿמאנסוועלט, אים צענטרום דער שטאדט, שעהנע צִיממער, גוטע קיכע, שטרענגס כשר פֿיר זאָממערסעזאָן שעהנען גארטען איינגעריכטעט. פֿיר פֿרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע ברויכען בעסטענס געאייגנעט.

עמפפֿאָהלען צו ביללינגסטען פרייזען.

למדו היטב!

המורה המומחה מר **יצחק קלוגמאן** **ברחוב דיעטל מספר 38 בקראקא** מקבל הלמידים, ללמדם בביתו תנ"ך ודקדוק וגמרא ולכתוב עברית. תלמידים מחוץ לקראקא ימצאו דירה בביתו ומזון טוב. על טיב שטת הלמוד יעידו כל האבות, שמסרו בניהם על ידו.

Gründungsjahr 1877.

מעבעל־לאגער ערשטען ראנגעס

עמפפיהלט זיין רייך אססארטירטעס לאגער פאן שלאף- עט שפייזעצימסער, סאלאן- עט הערענצימסער- איינריכטונגען. נייעסטע פאססאן סאלידעסטע אויספיהרונג צו קאנקורענצלאזען פרייזען.

Wolf Kaufmann, Lemberg,
Lukosinskigasse 4.

וויז א ווי דעם נייעם מוזעאום.

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten Grammophone-Phonographe
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU.
in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפפיעלט עכטע קאָנצערט גראמאפאָן עכט נור מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל".
ריעזיגע אויסוואהל פֿאָן יודישען אונד העבראַישען פלאטטען. — עכטער קאנצערט-גראממאפֿאָן מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל", זאמט 10 פלאטטען, נור 35 פראַנק. ניעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פערזיימען.
פרייזקוראנטע עט הויפטפערצייכניססע אויף פערלאנגען גראטיס אונר פראנקא.

כשר׳ה

פפלאנצען־בוטטער

די אללער בעסטע רייןנסטע פפלאנצען-בוטטער ערזעטצט פאלשטענדיג שמאלץ עט נאטורבוטטער. אונטערשיידעט זיך פאן אנדערען עהנליכען פאבריקאציאנען דורך איהרען בוטטעראַרטיגען געשמאק, מארקע

„PRIMAOL"

הכשר מבד"צ דק"ק קראקא. אויך שפעציאליסט אין טראקענעם אבסט-עקספארט.

S. Kragen, Podgórze.

Wyd.: { Naftali Hof. S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer

Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu